

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 5 Issue 5, p. 269-280, October 2012

İNANCIN İMGEYE YANSIMASI: SEZAI KARAKOÇ
REFLECTION OF THE BELIEF UPON THE IMAGE: SEZAI KARAKOÇ

Arş. Gör. Servet ŞENGÜL

Muş Alparslan Üniv. Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı

Abstract

İmge is a term which is used in many fields ranging from philosophy to architecture and from literature to painting and it is also a term whose borders can't be defined easily. It makes itself felt in literature, especially in poetry. While each poet benefits from image more or less, some poets use it more intensively. Sezai Karakoç's poetry is very rich in imagery. In this period, in which what the term of image was and what it included couldn't fully be understood, the main aim was understanding the image and revealing some belief images by analyzing some poems of our poet which has image richness. Examining the poet's image beliefs comprehensively will be helpful in order to understand the spiritual world of Karakoç.

Key Words: Sezai Karakoç, poem, image, belief, İslam.

Öz

İmge felsefeden mimariye, edebiyattan resme kadar birçok alanda kullanılan, sınırları kolay kolay çizilemeyen bir terimdir. Edebiyatta, özellikle şiirde kendini hissettirir. Her şair imgeden az çok yararlanırken bazıları onu daha yoğun kullanır. Sezai Karakoç'un şiirleri imge bakımından oldukça zengindir. İmge kavramının ne olduğunun ve içinde neleri ihtiva ettiğinin henüz tam anlaşılmadığı bu dönemde hem imgenin anlaşılması hem de şairimizin imge zenginliğine sahip şiirlerini inceleyip bunlardan bazı inanç imgelerini açığa çıkarmak bu çalışmada temel amaç olmuştur. Şairin inanç imgelerinin daha iyi irdelenmesi Karakoç'un inanç dünyasının anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Sezai Karakoç, şiir, imge, inanç, İslam.

GİRİŞ

Sezai Karakoç, imge deryası olarak nitelendirilebilecek şiirleriyle Türk edebiyatına damga vurmuş önemli şahsiyetlerden biridir. İkinci Yeni akımıyla şekil ve imge yönünden benzer tarzda şiirler yazan Karakoç, kimilerince bu akıma dâhil edilmişken kimilerince de içerik yönünden farklılıklar taşıdığı için bu akımın dışında tutulmuştur. Bazı araştırmacılar da “... Karakoç, İkinci Yeni Türk şiirinin hem içindedir, hem dışında; değişik bir ifadeyle ne büsbütün içindedir, ne de tamamen dışında...”¹ diyerek onu İkinci Yeni’yle ilişkilendirmişlerdir. Bütün bu tartışmaların dışında kalan Karakoç kendine has üslubuyla, imgeli şiirin büyük şairidir.

Şiirde imgenin oluşumunu sağlayan pek çok etkenden bahsedilebilir. Şairin yaşamış olduğu toplumun eğitim, sinema, güzel sanatlar arasındaki yeri, toplumun veya bireyin ötekine bakışı, politik-dini düşünceleri, tarihi olaylar ve şairin kişisel deneyimleri imgenin oluşmasını besleyen önemli unsurlardandır. İmge bu kavramlardan aldığı kaynağını, şairin şiirini estetik bir dille ifade etmesiyle hayata ulaştırır. Karakoç’ta yansımasını tam anlamıyla bulmuş imgenin oluşum şekilleri onun şiirinin bu anlamda güçlü olmasının temel nedenidir.

KISACA İMGE

İmge, tanımlanması zor bir terimdir. Çünkü bilimden felsefeye, felsefeden mimariye, edebiyata, resme kadar birçok alanda imgenin kullanılageldiğini görürüz. Bu kullanım alanları göz önünde bulundurulduğunda imgeye ortak bir tanım bulunması imkânsız olur. İmgenin ortak bir tanımı olmadığı için de çok fazla tanımı vardır. Bunun sebebi imgenin kendine has özellikleridir. İmgenin kendine has özellikleri nelerdir peki? Bu soruya şu cevap verilebilir: İmgenin teknik ve anlamsal unsurları vardır. Bu unsurlar bilinirse onun ne olduğu daha iyi anlaşılabilir. İmge teknik ve anlamsal unsurlar yönünden şöyle gruplandırılabilir:

“İmgeyi oluşturan teknik unsurlar:

- Yinelemeler
- Deyim aktarmaları
- Eğretileme
- Benzetmeler
- Sapmalar
- Halin gereğine (gerçekliğine) aykırılık
- Alışılmamış bağdaştırmalar”²

İmgenin anlamsal analizini yaparken de göz önünde bulundurulması gereken şey, imgenin oluşum sürecini etkileyen faktörlerdir. Bu faktörler de şöyle sıralanabilir:

- “Yaşantı
- Gözlem gücü
- Şiirsel teknik bilgi
- Şiirsel anlam bilgisi”³

¹ Karataş, Turan, Doğu’nun Yedinci Oğlu SEZAI KARAKOÇ, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 1998, s. 241.

² Şengül, Servet, İmge ve Üslup Tercihleri Bakımından Necip Fazıl ve Sezai Karakoç’u Okumak, Basılmamış YL Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2011, s.9

Bu yargılardan şu sonuca ulaşabiliriz: “İmge, sanatçının topluma sanatını servis ederken kullandığı, biçimsel ve anlamsal açıdan onun zihninin gerçeklikle organize bir şekilde dışa vurulmuş kurgusudur.”⁴ İmge, kaynağı itibariyle her ne kadar gerçeklikten beslense de aslında şiirsel imge, şiirde gerçeği özgürce biçimlendirmeye ve onu biçimlendirilmiş bir şekilde dile getirmeye yarar. İmge şiire sil baştan bir yaratı getirmez; gerçekliğin sıradanlığını, hayatın basit “görüntülerini” sanatsal ve etkili bir biçimde harmanlayarak sunar. Şairlerin, dolayısıyla Sezai Karakoç’un da inanç hayatının imgesel yansıması, imgeye kaynaklık eden ve yukarıda belirtilen teknik ve anlamsal analizle ele alınabilir.

SEZAI KARAKOÇ’TA İNANÇ VE İMGE BULUŞMASI

Metafizik unsurlar Sezai Karakoç şiirinin temel dinamiklerindedir. “Çünkü ona göre metafizik, insanoğlu için hayati önem taşır; dünya uzun süredir metafiziği yok saymaktadır ve bu eksiklik olumsuz giden pek çok şeyin asıl nedenidir.”⁵ Dengesini yitirerek merkezinden sapmaya uğramış bir dünyanın yeniden dirilmesi ve böylece merkezine oturması için metafizik göz ardı edilmemelidir. Karakoç bunu düşünürken tek yönlü saplantı içinde değildir. “Fiziği kaybedecek kadar metafiziğe dalmak, insana metafiziği de kaybettirir. Metafiziği yadsıyacak, yitirecek kadar fiziğe dalmak hatta fiziği metafizik gibi alarak yüceltmek, sonuçta fiziği de kaybettirecektir. Fiziğe dayanarak metafizik, metafiziğe dayanarak fizik omuzlanabilir.”⁶

Karakoç hayatı ele alırken İslam dini eksenli hareket eder. Batı veya Doğu ya da tüm kavramlar onun şiirlerinde İslam’ın süzgecinden geçen bakış açısıyla yansıtılır. İslami motiflerin bolca kullanıldığı bu şiirler, doğal olarak imge kullanımında da aynı kaynağa başvuracaktır. Bu çalışmada Sezai Karakoç’un şiirlerinden inanca dair bazı imgeler incelenecektir.

Allah, Mutlak İmge

Şairliğinin yanında bir fikir adamı da olan Sezai Karakoç, ömrünü İslam’ın ve Doğu medeniyetinin yeniden dirilişi düşüncesine adanmıştır. Karakoç ilahi olanın peşinde olduğundan aşkı da ilahi aşktır. Onun temel gayesi mutlak varlık olan Allah’ı aramaktır.

“Büyük Dönüş başlamadan önce
Kendini bırak evrenin koştığı o Bütüne
Bir kanat çırpmasıyla karıştığı Varlığa
Düzeltip dünyayı yeniden
Toplumunu diriltten insanı erdiren
Şeytanı bir duvar ucunda sıkıştıran
Dam saçaklarında koğalayıp

³ Şengül, Servet, İmge ve Üslup Tercihleri Bakımından Necip Fazıl ve Sezai Karakoç’u Okumak, Basılmamış YL Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2011, s.9

⁴ Şengül, Servet, İmge ve Üslup Tercihleri Bakımından Necip Fazıl ve Sezai Karakoç’u Okumak, Basılmamış YL Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2011, s.11

⁵ Baş, Münire Kevser, DİRİLİŞ TAŞLARI Sezai Karakoç’un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar, Lotus Yayınları, Ankara, 2008, s.71

⁶ Baş, Münire Kevser, DİRİLİŞ TAŞLARI Sezai Karakoç’un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar, Lotus Yayınları, Ankara, 2008, s.78

Eski sınırına iten
Kentlere mutluluğu
Bir ikindi anıtı gibi getiren
Her eve mermer dağıtan
Şelale paylaştıran
Kan kanalı uzatan
Engelibeli bir gebelikte
Yatağından korkan kadınlara” (Karakoç, 2007:294)

Hızır ile Kırk Saat’in kırkıncısından alınan yukarıdaki şiirinde Sezai Karakoç kıyametin yaklaştığı bir andan bahsetmektedir. İslami inanışa göre Mehdi yeryüzüne gelecek ve tüm insanlığı Allah’ın dini üzerinde birleştirmeye çalışacaktır. Şair insanlığı Mehdi etrafında toplanmaya çağırılmaktadır. Bu çağırımı yaparken kendi algılayışlarını yine imgeler yoluyla dile getirmektedir. Evrenin hareketliliğini şair, kaderde yazılı olan mutlak sona doğru ilerleyiş olarak algılamıştır. Çünkü kıyamet vaktinde İsrail adlı melek sur’a üfleyecek ve kıyamet kopacaktır. İsrail’in varlığını biz ‘kanat çırpmasıyla’ sözünden anlayabiliriz. Zira İsrail bir melektir ve insanların tasavvuruna göre meleklerin kanatları vardır. Kıyamet koptuğunda tüm evren yaratılışın kaynağı olan Allah’a koşacaktır. Tasavvufta ‘deniz-dalga’ teşbihi vardır. Bu benzetmeye göre dalga nasıl aslı olan denizden kopan bir parçaysa insan da Allah’tan gelen bir varlıktır. Dalganın önünde sonunda denize kavuşması gibi insan da kendi sahibi olan Allah’a dönecektir. Platon’a göre de varlığın iki düzlemi vardır. Bunlar fiziki ve fizik ötesi âlemdir. Varlığın hammaddesi idealardır. İdealar, yani asıl formlar metafizik âlemdir. Bu dünya ise metafizik âlemin yansıması olan fiziki âlemdir ki hem âlemin kendisi gölge âlemdir hem de nesnelere asıl varlıkların birer kopyasıdır. Buna felsefede ve sanatta ‘mimesis’ yani ‘taklit’ denilir. Gün gelecek, Platon’un ve Karakoç’un kastettiği gibi tüm varlıklar asıllarına doğru yol alacaktır.

Bu anlamsal arka planın yanında şairin kullandığı biçimsel imgeler vardır. ‘Şeytanı bir duvar ucunda sıkıştırıp’, ‘dam saçaklarında koğalayıp’ gibi kavramlar halin gereğine aykırı kavramlardır. ‘Her eve mermer dağıtan’ ibaresi de imgeyi oluşturan bir başka kavramdır.

“Süt verin süt verin çocuklara
Alarak nar incir gibi yemişlerden
Şit evi sığınağı zeytinlerden
Meryemin dayanağı hurmadan
Tükenin var olan varlığıyla Varlığın
Ki göreceksiniz kesin kesin
Yüzünüzü nereye çevirirseniz çevirin
O’dur var olan var eden
Biçim veren değiştiren
Dağıtan toplayan
...
En büyük koleksiyon sahibi

Kafataslarından kemiklerden

Güneşten aydan yıldızlardan

...

Doğmamış ve ölmeyen

Gelmemiş ve gitmeyen” (Karakoç, 2007:295-296)

Yukarıdaki şiirde Karakoç, Allah’ı anlatırken Şit, Meryem gibi kavramlarla birtakım telmihlere başvurmuştur. Süt, nar, incir, zeytin nesneleryle de göndermede bulunularak şiire arka plan oluşturulmaya çalışılmıştır. Allah’ı tanımlamada ‘kafataslardan, kemiklerden, güneşten, yıldızlardan koleksiyoncu’ ifadeleri kullanılması bizi imgeye götürür. İmgeyi oluşturan unsurlardan biri de ‘alışılmamış bağdaştırmalar’dır. “Kafataslarından kemiklerden güneşten aydan yıldızlardan en büyük koleksiyon sahibi” ifadesi alışılmamış bağdaştırma örneğidir. Şair, ‘pulları olan koleksiyoncu’ deseydi, alışılmış bağdaştırma yapmış olurdu. Bu ise bizi imgeye götürmezdi. ‘doğmamış ve ölmeyen/ gelmemiş ve gitmeyen’ sıfatları bizi Allah’a götürür. O, kâinattaki her şeyin sahibi olarak tanıtılırken İhlas suresinden de yararlanılmıştır.

“Yaşamak Tanrı uğruna Tanrı içindir

Geri ne varsa tahttan indir

Ruh hürdür Tanrı sevgisiyle

Bağlı değil zaman ve yer ilgisiyle

Artık buluşmuşlardır Tanrı katında

Bir yersizlik ve zamansızlık saltanatında

Bir şey değişmez gelse de gelmese de Leyla

Fark etmez gitse de gitmese de Mecnun O’na” (Karakoç, 2007:592)

Leyla ile Mecnun şiiri Karakoç’un modern bir mesnevi denemesi olarak kabul edilir. Tıpkı Fuzuli’nin mesnevisinde olduğu gibi burada da Mecnun gerçek sevgili olan Allah’a kavuşmayı arzular. ‘Yaşamak Tanrı içindir, ruh hürdür, gelse de gelmese de Leyla, gitse de gitmese de Mecnun’ ibareleri hep beşeri aşkın ilahi aşk yanında manasızlığını ifade eder. ‘Bir yersizlik ve zamansızlık saltanatı’ ifadesi alışılmamış bağdaştırma örneğidir. Bu bizi imgeye götürür. Saltanat, yersiz ve zamansız olamaz. Şair, soyut ve somut kavramlarla kurduğu tamlama ile bir imge örneği sergilemiştir.

“Her şey havada döner durur

Sonunda Tanrı varlığında yok olur

Ruh hürdür vücut esir

Ruh baldır beden zehir

Ruh hürdür Tanrı aşkıyla

Bağlı değil yer ve zaman kaydıyla” (Karakoç, 2007:597)

Vücutun esir oluşu, ruhun bal, beden zehir oluşu, ruhun yer ve zamandan bağımsız oluşu hep şairin algılayışının ve imgeleminin birer örnekleridir. Hale uygun değildir. Akli şaşkırtan bu durum şair için sıradan bir durumdur ve inancının bir gereğidir. O, bu sözlerle her şeyin Allah'a bağlı olduğunu dile getirir. "Şiirin, ister O'na inanan ve ister inanmayan elinde, ister bilerek ister bilmeyerek, O'nu aramaktan başka vazifesi yoktur."⁷ Sonuç olarak Sezai Karakoç'un şiirlerini incelemek isteyen bir kişinin bu şairde Tanrı (Allah) kavramını iyi irdelemesi gerekir. Bu kavram onun şiirlerine girmek için anahtar kavramlardan biridir.

'Din'sel İmge

Din olgusunun Karakoç'ta yaşam kaynağı olduğunu anlamak güç değildir. "Hristiyan kültürünün Batı edebiyatlarında önemli bir kaynak olduğunu bilen Karakoç, Batılı sanatkarların tavrına benzer bir tavır alarak İslam'a yönelir."⁸

"Ayı böl parçala dünyaya fırlatalım
Sesin yeni sancağını
Roma'yı bir kere de biz yakalım
Haliç'i kuşatalım
Çöl atını Okyanus'a uzatalım
Arab'ın ayağını
Büyük denizlerde yıkatalım
Bizi zamana fısıldayanı
Biz dudaklarımızla değil
Yürelerimizle fısıldayalım" (Karakoç, 2007:249)

Sezai Karakoç, yukarıda alıntılıdığımız şiirinde İslami kavramlardan yararlanarak imgelerini kurmuştur. "1960'tan sonra yazdığı şiirlerde, şiirinin göndermelerini, anıştırmalarını, imgeleri Kur'an'dan, İslam söylencelerinden, öteki kutsal kitaplardan, kısaca İslam uygarlığından alacak, şiirini tümüyle tinsel/düşünsel bir düzlemde kuracaktır."⁹ Karakoç, ayın parçalanmasından kendisine iş çıkarmıştır. Peygamberin ayı parçalamasından sonra onun yeryüzüne atılmasını istemektedir. Bu fırlatmak, gerçeği inançsızların yüzüne çarpmak içindir. Bu yüzden 'fırlatmak' fiili kullanılmıştır. 'Gaza' maksadıyla yola çıkan bir Müslüman'ın edasını sezeriz, şairde. "Roma'yı yakmak, Haliç'i kuşatmak, Arap'ın ayağını büyük denizlerde yıkatmak" hep heyecanlı bir Müslüman ruhunun göstergesidir. Yukarıdaki mısralarda geçen "Yürelerimizle fısıldayalım" gibi cümleler gerçekleşmesi mümkün olamayacak yargıları ifade eden imgesel kullanımlardır.

"Böl ayı yıkalım ayın ve Ev'in içindeki yapıları
Atalardan miras biçimleri
...
Gömmeyelim toprağa
Varlığından utandıığımız kızı

⁷Mignon, Laurent, "Kaldırımlar'dan Monna Rosa'ya", Hece, Ankara, 2003, s.135.

⁸Sağlık, Şaban, "Tanrı'nın Gözüyle Bakış Penceresi" Yahut Sezai Karakoç'un "Ayinler"i, Hece, Ankara, 2003, s.217

⁹Ada, Ahmet, "İkinci Yeni ve Sezai Karakoç'un İlk Şiir Kitabı: Körfez", Hece, Ankara, 2003, s.160

Böl ayı kurtar saralıları

Ay çarpmışları” (Karakoç, 2007:250)

Karakoç, bütün Müslüman kişiler adına ayın bölünmesini istemektedir. ‘Ev’ kelimesini büyük harfle yazdığına göre Kâbe’yi kastetmektedir. Ayın bölünmesiyle İslam zaferi gerçekleşecek ve Kâbe’deki putlar kırılacaktır. Ayrıca atalardan kalan hurafe inanışlar ve insan onuruna aykırı anlayışlar da yıkılacaktır. Şair, bu mısralarda İslam’la tanışmamış insanları ilaçlarını bilmeyen saralılara benzetmektedir. Yine sapkın insanlar ay çarpmışlara benzetilmiştir. Cin çarpar, ama ay çarpmaz. Burada da sapma yoluyla bir imge yapılıyor. “Şiir dilindeki sapmalar, genellikle ferdi yaratıcılığın gücüne bağlanır. Mevcudun sınırlayıcılığından kurtulmak isteyen sanatkar, dilde yaptığı bazı değişikliklerle içindeki yeni düzen arayışına bir istikamet vermek ister. O zaman işe, dilin gramatikal yapısını bozmak ve şekle ait bazı mevcut kabulleri değiştirmekten başlayan bir dizi farklı tasarrufla bulunur.”¹⁰

Hz. Meryem ve Kutsallık İmgesi

Hz. Meryem hem İslam tarihinin hem insanlık tarihinin en değerli şahsiyetlerinden biridir. İnsanlığın, özellikle kadınlığın onurudur. Şairler onu değişik zamanlarda, ama genelde aynı vesilelerle şiirlerine konu almışlardır. Ahlakın, inancın, masumiyetin... timsali olan bu kutsal şahsiyeti Sezai Karakoç da kullanmıştır. Kadının ahlaki yapısını sürekli vurgulayan ve ona değerini veren Karakoç, bu nedenle Hz. Meryem’i çok fazla konu edinmiştir.

“Ben bir şarkı, ben bir tüyüm;

Ben Meryem’in yanağındaki tüyüm.

Beni bir azizin nefesi uçurur,

Kalbimde Allah’ın elleri durur.

Cici ayaklarım iplikle bağlı,

Ben onun sılası, kendimin gurbetiyim;

Ben bir azizin hasreti,

Ben Meryem’in yanağındaki tüyüm.” (Karakoç, 2007:27)

Meryem’in yanağındaki tüy, kimsenin dokunamadığı saflıkta bir tüydür. Şair, bu açıdan yola çıkarak anlatıcının saflığını vurgular. “Cici ayaklarım iplikle bağlı” mısrası anlatıcının içinde bulunduğu ruh halini benzetmeler yoluyla imgeye dönüştürmüştür.

“Ey kadın sana fısıldayacaklar muştı sana

Tutunacaksın doğmamış bir anne gibi hurma ağacına

Çölün içinden yükselen bal ve çekirge karışımı

Deve duyarlığıyla yüklü serapsız heyamolalarla

Ey kadın sana fısıldayacaklar muştı sana” (Karakoç, 2007:195)

Karakoç, yukarıdaki mısralarda Hz. Meryem’e seslenerek onun hurma ağacına yaslanışına göndermede bulunur. “Çölün içinden yükselen bal ve çekirge karışımı/ Deve

¹⁰Korkmaz, Ramazan, İkaros’un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı, Akçağ, Ankara, 2002, s.308

duyarlığıyla yüklü serapsız heyemolalarla” mısralarındaki alışılmamış bağdaştırmalar yoluyla onun çölde yaşamış olduğu sıkıntıları dillendirmeye çalışır. Bu benzetmelerle imge kurma yoluna gider.

“Akşam kente bir Meryem gibi girer

Bir çocuk kutsal bir çocuk doğurur gibi” (Karakoç, 2007:132)

Bu mısralarda akşam ve Meryem arasında bir benzerlik ilişkisi kurulur. Gecenin Hz. Meryem’in Hz. İsa’yı doğuruşu gibi şehre girdiği söylenir. Hz. Meryem, Hz. İsa’yı Allah’ın nefesiyle doğurmuştur. Ona hiçbir erkek eli değmemiştir. Böyle bir doğumdan sonra şehre giren Hz. Meryem insanların kendisini kınayacaklarını düşünerek ürkek davranır. Hatta üç gün kimseyle konuşmama orucu tutar. Şair, Hz. Meryem’in şehre girişi gibi akşamın da şehre girişini ürkek davranarak onun temizliğini vurgulamıştır.

“Hurmalar da Meryem gibi mi gebe kalırlar

Bir deve kızdı mı Roma Devleti gibi mi höykürür” (Karakoç, 2007:346)

Burada da yine Hz. Meryem’in hurma ağacına yaslanmasından yola çıkılarak Hz. Meryem-hurma ilişkisi kurulmuştur. Deve ile Roma Devleti arasında höykürme yoluyla kurulan ilgide halin gereğine aykırılıkla kurulmuş bir imge yatmaktadır.

“Bir ömür boyu yağdın kutlu yağmurlar gibi

Meryem gibi boşandın dört bir yönden gönlüme” (Karakoç, 2007:437)

Yukarıdaki mısralarda geçen ‘kutlu yağmurlar’ tamlaması alışılmamış bağdaştırmadır. “Meryem gibi boşandın dört bir yönden gönlüme” mısrasında halin gereğine aykırı bir durum kullanılarak imge oluşturulmuştur.

“Melek dağıtansın

Zehirli tozlarında

Skandal serpersin Meryemlere

Cennetin kapısını durmadan kapayansın” (Karakoç, 2007:451)

Yukarıdaki mısralarda ise yılanı yapılan seslenmede onun cennetten kovuluşuna telmihte bulunulmuştur. Ayrıca Hz. Meryem’e hakaret eden insanlarla yılan arasında benzetme kurularak imgesel bir yol izlenmiştir.

İmgenin Gözbebeği: Hz. Muhammed

Doğu ve İslam medeniyetinin temsilcisi olan Sezai Karakoç, şiirlerinde Peygambere çok önem vermiş ve onu şiirlerinin başköşesine oturtmuştur. İslam dini onun aracılığıyla insanlara tebliğ edilmiş ve en güzel dönemini yaşamıştır. Şair, insanlığın onurlandığı bu güzel günlerin özlemini duyduğunu, şiirlerinde sürekli işler.

“Marta bakan biliyordu geleceğini

Nisana bakan görüyordu alaca renklerini

Kızıl ve yeşil seherini

Mayısa bakan buldu seni

Ve bir bahar günü doğdun sen” (Karakoç, 2007:523-524)

Sezai Karakoç, Peygamberin doğduğu andan yola çıkarak onun dünyaya geldiği bahar aylarını kullanarak imge oluşturmuştur.

“Güneş öğünerek yansır yansır da sular da
 Gelirsin her baharda
 Bir diriliş gibi ölü dünyaya
 Ölüler gölgenden ateş ala ala
 Ekilip biçilip yankı yapa yapa
 Yaz sıcaklığından arta arta
 Birer birer çıktılar gönlümüzün aynasına tarlasına
 Ki bir bahar günü doğdun sen” (Karakoç, 2007:524)

Güneşin övünmesi, dünyanın ölü oluşu, ölülerin onun gölgesinden ateş alışı halin gereğine aykırı imgelerdir. ‘Ölü dünya; gönül aynası, tarlası’ tamlamaları alışılmamış bağdaştırmalardır. Aşağıdaki mısralarda geçen yazın güneşi biriktirmesi, sonbaharın yapraklarda delirmesi, kışın devrilmesi, baharın gül tanklarıyla, çiçek çağlayanlarıyla belirmesi halin gereğine aykırı durumlardır. ‘Gül tankları, çiçek çağlayanları’ bağdaştırmaları alışılmamış bağdaştırma şeklinde imgelerdir.

“Yaz güneşi biriktirdi biriktirdi
 Sonbahar yapraklarda delirdi
 Kış derin çizgileriyle devrildi
 Bahar gül tanklarıyla çiçek çağlayanlarıyla belirdi
 Ve bir bahar günü doğdun sen” (Karakoç, 2007:525)

“Kaside-i Bürde nasıl Kaab Bin Züheyr’in bağışlanmasına vesile olmuş ve Hz. Peygamber tarafından takdir edilmişse, Sezai Karakoç için de şiir, Hz. Peygamber’in merhamet ve şefaatinin üzerine çekecek bir amel-i salihdir artık. Çünkü Karakoç, Kaside-i Bürde şairinin üzerine örtülen örtünün altında duyumsar kendini. O örtünün altında olmayı diler. Şiir söyleyerek yani amel-i salih işleyerek kendisi de Kaside-i Bürde şairi gibi Peygamber tarafından örtülmek ve O’nun şefaatinin kazanmak diler. Şiir ve sanat onun için bir ödev, bir görevdir.”¹¹ Peygambere duyduğu muhabbeti şiirlerinde açıkça dile getiren şair onun ismini Türkçeleştirerek söylemektedir.

“Ey ismini okyanus köpüklerinden
 Yunusların aynalarda yansımasından
 Almış olan kardeşim
 Ölen insan
 Al tutmuş toprağı alkışlamadan
 Biz yeşilin yıldönümünü kutlayalım
 Baharı muştuluyalım

¹¹Karadeniz, Abdurrahim, “Zamana Adanmış Sözlerin Minyatür ve Ebruli Bakış Açısı”, Hece, Ankara, 2003, s.197

Enlemlere boylamlara

Sabır yatırına

Adı Mehmet olan çocuğa

Müthiş bir ruhun tıbbı gibi” (Karakoç, 2007:199-200)

Yukarıdaki mısralarda geçen ve Hz. Yunus’a telmihte bulunan ‘Yunusların aynalarda yansıması’ sözü alışılmamış bağdaştırma yollu kurulmuş bir imge çeşididir. Ölen insana seslenilerek kullanılan yargılarda halin gereğine aykırılık vardır. Bu seslenmeler birer imge örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Hepimiz için çek çileyi

Ey Mekke sabahlarının konuğu

...

Yaprak yaprak açıp okuyan Hira’yı

Öğretmen gibi ders veren öğrenci Cebrail’i

Cebraile en yüksek matematik

Yok eden geometrileri

Bir sembol ülkesi bir cebir ili” (Karakoç, 2007:274)

Karakoç, yukarıdaki mısralarda Peygamberimize seslenerek çileleri tüm Müslümanlar adına çekmesini ister. Hira, Peygamberimize peygamberliğin gönderildiği mağaradır. Şair, Hira’yı kitap gibi okumaktan bahseder. Bu durum gerçekliğin dışında bir kullanımdır. Cebrail’in matematik oluşu, geometrileri yok edişi, bir sembol ülkesi, bir cebir ili oluşu imgesel yaklaşımlardır. Cebrail’in bilimin, matematiğin algılayamayacağı farklı boyuttan gelişi, onu en yüksek matematik ve geometri yapar.

“Gel ey Muhammed ve İsa hakikati

Burada sizi bekleyen bütün bir insanlık var

Bulutlar yaralı insanlar zehir saçan fırtınalar” (Karakoç, 2007:663)

Şair, içinde bulunduğu devrin vahametini anlatmak için ‘Bulutlar yaralı insanlar zehir saçan fırtınalar’ şeklinde benzetmeler kullanmıştır. Bu benzetmeler imgelemenin kendisidir. İnsanlığı içine düştüğü vahim durumdan kurtaracak olan şey, şairin ‘Muhammed ve İsa hakikati’ dediği Allah yoludur.

Tasavvufi İmge

Sezai Karakoç hayatını İslam’ın yeniden dirilişine harcamış olması nedeniyle zaten tasavvufi iç içedir. O, ümmetçi anlayışından dolayı tasavvufu her boyutuyla ve tüm şahsiyetleriyle aktarır. “Karakoç’a göre İslam kültürünün büyük sacayağının düşünce ayağını Gazali, duygu ayağını Arabî, ilham ayağını Mevlana oluşturur. Biri olmazsa İslam kültürü doğru yorumlanmaktan mahrum kalır.”¹² Bu nedenle şair tasavvuf imgesi şiirlerinde sadece Mevlana’yı ya da Yunus’u işlememiş, kuruluşuna kadar tüm mutasavvıflardan yararlanma yoluna gitmiştir.

“Doğu ankası

¹²Sağlık, Şaban, “Tanrı’nın Gözüyle Bakış Penceresi” Yahut Sezai Karakoç’un “Ayinler”i, Hece, Ankara, 2003, s.217

Batı ankası
 Ş harfi ile uzlaşan S sesi
 Yeni bir vakit alfabesi
 Hızır'ın kelime denetçisi
 Şifre bağlayıcısı
 Gelecek zaman fiillerinin uzmanı
 Saatin anlamı
 Ayasofya şelalesi
 İşte size birkaç görünüş
 Ak kara dünyasından Muhyiddin'in" (Karakoç, 2007:236)

Yukarıdaki mısralarda geçen “Ş harfi ile uzanan S sesi” mısrasından aşağı kadar giden mısralarda halin gereğine aykırı bir biçimde imgeli söylemler yer almıştır. ‘Yeni bir vakit alfabesi, Hızır’ın kelime denetleyicisi, şifre bağlayıcısı, gelecek zaman fiillerinin uzmanı’ şeklindeki bağdaştırmalar imgeli ifadelerdir.

“Kurtuba söndüğünde görülür Muhyiddin-i Arabi kenti
 Tatar ordularını gömen bir Mevlana Silüeti
 Selam selam yağmurlar indikçe görünmezlikten
 Selam selam eridikçe taş karların kefeni
 At bir adım daha dünya çökmüş de olsa omuzlarına
 Pamuk gibi atacaksın onu Hallacı olacaksın dış birikimlerin
 Nesimi gibi derisi yüzülecek denizlerin” (Karakoç, 2007:504)

Tasavvufi imgeye örnek olarak aldığımız bu son şiirde Sezai Karakoç, hem Anadolu’daki hem de değişik yerlerdeki tasavvuf rehberlerini anmıştır. Şiirde geçen ve Muhyiddin-i Arabi’nin ışığa benzetildiği “Kurtuba söndüğünde görülür Muhyiddin-i Arabi kenti” mısrasıyla başlayan cümlelerdeki yarguların tamamı halin gerçekliğine aykırılık içermektedir ve imge örnekli kullanımlardır. ‘Taş karların kefeni’ şeklindeki alışılmamış bağdaştırma örneğinde de imge yolu seçilmiştir.

SONUÇ

İmge, araştırılmaya muhtaç derin bir konudur. Sınırları kesin olmasa bile, çizilmeye çalışılmalıdır. İmge; sosyal, siyasi, tarihi, dini, kültürel, sanatsal konuları içerir. Şair, hayal dünyasının sanatsal bir dille yansımaları olan şiirde, yukarıda belirttiğimiz yaşam tecrübelerinden yararlanarak kişisel deneyimlerini de aktarmak koşuluyla imgesini oluşturur. Her şairin düşünce dünyası, düşünüş biçimi ve sanatı farklı olduğu için imgeleri de farklı olur.

Sezai Karakoç şiirinin önemli bir yönünü imgeler oluşturur. İmgeli kullanım şairin daha çok İkinci Yeni şiir anlayışının teknik yansımalarını ifade eder. Şiirlerinin anlamsal yönünü “Diriliş” fikrine oturtan şair, şiirlerinde inanç imgelerini kullanırken hem bir İkinci Yeni şairi hem de bir diriliş şairi olarak karşımıza çıkar. Doğu, Batı, İslam, peygamberler, metafizik

kavramlar ve şehirler gibi birçok kavram onun şiirlerinde imgesel kullanımlarla yer alır. Özellikle inanç kavramlarının imgeli kullanımı şairin düşünce dünyasına estetik bir boyut kazandırır. Böylece şairin inancı imgeyle yansımasını bulur.

KAYNAKÇA

- ADA, Ahmet, “İkinci Yeni ve Sezai Karakoç’un İlk Şiir Kitabı: Körfez”, Hece Yayınları, Ankara, 2003.
- AKSAN, Doğan, Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Engin Yayınları, Ankara, 2006.
- BAŞ, Münire Kevser, DİRİLİŞ TAŞLARI Sezai Karakoç’un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar, Lotus Yayınları, Ankara, 2008.
- CENGİZ, Metin, Şiir İmge Biçim Biçem, Şiirden Yayınları, İstanbul, 2009.
- ÇETİŞLİ, İsmail, Batı Edebiyatında Edebi Akımlar, Kardelen Kitabevi, Isparta, 1998.
- DURAND, Gilbert, Sembolik İmgelem, İnsan Yayınları, İstanbul, 1998.
- EROĞLU, Ebubekir, Sezai Karakoç’un şiiri, Bürdem Yayınları, İstanbul, 1981.
- Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak DİRİLİŞ, Hece Yayınları, Ankara, 2003.
- KARADENİZ, Abdurrahim, “Zamana Adanmış Sözlerin Minyatür ve Ebrulî Bakış Açısı”, Hece Yayınları, Ankara, 2003.
- KARAKOÇ, Sezai, GÜN DOĞMADAN, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2007.
- KARATAŞ, Turan, Doğu’nun Yedinci Oğlu SEZAI KARAKOÇ, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 1998.
- KIRKOĞLU, S. Rifat, “Anlatı Sanatının Olmazsa Olmazı: İmge”, Kitap-lık, s.74, Temmuz-Ağustos 2004.
- KORKMAZ, Ramazan, İkaros’un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002.
- MIGNON, Laurent, “Kaldırımlar’dan Monna Rosa’ya”, Hece Yayınları, Ankara, 2003.
- ORHANOĞLU, Hayrettin, “Sezai Karakoç’un Şiirinde İmgeler”, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları 1, İstanbul, 2009.
- SAĞLIK, Şaban, “Tanrı’nın Gözüyle Bakış Penceresi” Yahut Sezai Karakoç’un “Ayinler”i, Hece Yayınları, Ankara, 2003.
- ŞENGÜL, Servet, İmge ve Üslup Tercihleri Bakımından Necip Fazıl ve Sezai Karakoç’u Okumak, Basılmamış YL Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2011.
- ULAĞLI, Serhat, İmgebilim “Öteki”nin Bilimine Giriş, Sinemis Yayınları, Ankara, 2006.